

Promemoria

Datum 2023-06-12
Författare Sofia Tyréus

FI dnr 23-36

Finansinspektionen
Box 7821
103 97 Stockholm
Tel +46 8 408 980 00
finansinspektionen@fi.se
www.fi.se

Hushållens ekonomi och finansiella förmåga

Sammanfattning

Den här promemorian sammanfattar resultaten från en undersökning om svenska hushålls ekonomi och finansiell förmåga. Undersökningen utgör den svenska delen i en internationell jämförelse av OECD/INFE. Det svenska resultatet visar att finansiell folkbildning är viktigare än någonsin.

Undersökningen visar brister i en av fyra svenskars grundläggande finansiella kunskap, men generellt har svenskar en hög grad av finansiellt självförtroende. Dessutom visar resultatet att det finns skillnader mellan olika grupper och att många upplever oro kring sin ekonomi.

- **Bristande kunskap:** Trots att majoriteten förstår ekonomiska samband såsom ränta (87 procent), inflation (62 procent) och riskspridning (56 procent) saknar ändå många vuxna den viktiga kunskapen och hur det påverkar den egna ekonomin.
- **Högt självförtroende:** De flesta, 8 av 10, känner sig självsäkra när det gäller sin kunskapsnivå. Kvinnor och unga (18–29 år) uppger att de har lägre ekonomiskt självförtroende och kunskap än vad män uppger.
- **Digital misstänksamhet:** Även om majoriteten använder digitala finansiella tjänster har många en skeptisk inställning och är vaksamma kring säkerheten.
- **Hållbarhet är viktigt för många när man investerar och en hållbar inriktning väger tyngre är själva avkastningen.**
- **Ekonomisk oro:** Nästan en tredjedel (28 procent) känner oro att pengarna inte ska räcka och över en tredjedel (37 procent) har någon gång senaste 12 månaderna inte fått ekonomin att gå ihop.

Ekonomiskt självförtroende, förmåga och kunskap

Undersökningen visar på en ökning av ekonomiskt självförtroende. Däremot finns brister i grundläggande ekonomiska kunskaper, såsom ränta och inflation. Många har också svårt att sätta upp långsiktiga ekonomiska mål och att uppnå dem.

En majoritet (63 procent) känner sig självsäkra när det kommer till sin ekonomiska kunskap, men det finns skillnader mellan kön, ålder och livssituationer, där män och personer med högre utbildning och högre inkomst generellt sett har större självförtroende. Kvinnor, unga (18–29 år) och personer med lägre inkomster har lägre självförtroende än män och personer med högre inkomster. Det är viktigt att understryka att självförtroende inte alltid motsvarar faktisk finansiell kunskap eller förmåga. Därför är det avgörande att fortsätta främja och tillgängliggöra kunskap om privatekonomi för alla så att självförtroendet matchar kunskapen.

Generellt sett är den finansiella förmågan hög i Sverige även om en av fyra brister i någon grundkunskap om begrepp, räknekunskap, riskspridning eller samhällsekonomiska samband. Det är både bra och nödvändigt med dessa grundkunskaper eftersom det snabbt kan gå fel om de grundläggande kunskaperna saknas. Däremot har den finansiella förmågan försämrats sedan den senaste hushållsundersökningen genomfördes för två år sedan, vilket är problematiskt då vi har en finansmarknad där konsumenter behöver ta många privatekonomiska beslut som får stora och långsiktiga konsekvenser.

Grundläggande finansiell räknefärdigheten har ökat sedan 2020. Däremot finns det flera områden där det finns utrymme för förbättring, som att lära sig mer om aktier och andra finansiella instrument. Det är ett bekymmer att kunskapen om riskdiversifiering varierar. Enbart 56 procent vet att det är lägre risk att köpa en aktiefond än aktier i ett enskilt företag. Däremot svarar 70 procent rätt på att det går att minska risken genom att köpa ett brett utbud av aktier. Det är svårt att med säkerhet säga att kunskapen om riskspridning har blivit sämre eller om det är bristande förståelse för begreppen som påverkar hur man svarar. Oavsett är detta ett område där kunskaperna behöver öka för att konsumenter ska kunna ta välgrundade beslut och göra medvetna val. Ett ytterligare exempel är frågan om investeringsparkonto (ISK) som är ett konto avsett att förenkla sparande, deklaration och årlig beskattning. Det passar inte alla men att 33 procent inte ens hört talas om kontotypen är en hög siffra.

På sparmarknaden finns stora möjligheter att investera i olika typer av värdepapper. Låg kunskap riskerar att göra riskerna för höga. Det kan också innebära att för mycket pengar blir kvar på sparkonton med relativt låg tillväxt.

På Finansinspektionen arbetar vi med att öka den finansiella kunskapen, som bygger på den finansiella förmågan. Resultatet från årets undersökning visar dock att vi behöver utbilda ännu mer i finansiella grundkunskaper. Likaså behöver kunskapen om vikten av att jämföra olika alternativ stärkas då hälften av de svarande inte tagit in information från flera företag innan de köpt en finansiell produkt.

Digitala finansiella tjänster

Den digitala tekniken har förändrat hur vi hanterar vår privatekonomi och resultaten visar att den digitala ekonomin blir allt viktigare för många svenskar. En majoritet (68 procent) använder digitala tjänster för att hantera sin ekonomi och nästan hälften (48 procent) använder mobila betaltjänster. Även om majoriteten av svenskar använder sig av digitala betalningar och banktjänster, framgår det att äldre personer är mindre benägna att göra det.

Många, inte bara äldre, tänker på säkerheten och har en viss misstänksamhet mot digitala finansiella tjänster. Det är viktigt att notera att även om digitala finansiella tjänster kan öka tillgängligheten och bekvämligheten för vissa grupper, är det angeläget att FI fortsätter att sprida kunskap om säkerhet och integritet på nätet för att öka tryggheten för konsumenterna och minska risken för investeringsbedrägerier.

Hållbarhet och sparande

Hållbarhet blir allt viktigare för många svenskar när de tar finansiella beslut och över hälften (57 %) anser att hållbarhet är viktigt när de investerar sina pengar. Kvinnor är mer benägna att prioritera hållbarhet kontra avkastning än män. Det är viktigt att poängtera att det ena inte behöver utesluta det andra.

Det finns en stor potential för ökat hållbart sparande genom att öka kunskapen om investeringar som tar hänsyn till miljö och social påverkan. En sådan insikt kan bidra till att öka medvetenheten om hållbarhet och samtidigt generera god avkastning på investeringarna.

Ekonomisk hälsa och oro

Undersökningen genomfördes i november 2022. En tid med hög inflation och ökade räntor. Trots att en majoritet (84 procent) sparar regelbundet och 77 procent lägger undan pengar för oväntade utgifter känner svenskar oro för sin ekonomiska situation och för framtiden.

Många har också låg motståndskraft mot en försämrad ekonomi. Nästan en femtedel (19 procent) har svårt att hantera en stor oförutsedd utgift motsvarande den egna månadsinkomsten och nästan en tredjedel (29 procent) klarar bara att täcka sina kostnader en månad eller mindre om man förlorar sin huvudsakliga inkomst.

Nästan en femtedel (18 procent) har inte hört talats om produkten hemförsäkring, vilket är bekymmersamt eftersom försäkringen är en paketslösning och skydd mot mycket. Något annat som kan skapa onödig ekonomisk oro är att bara 48 procent tror att pengarna är säkra om banken går i konkurs, det pekar på låg kännedom om insättningsgarantin, även det ett viktigt konsumentskydd.

Över en tredjedel (37 procent) har någon gång de senaste 12 månaderna inte fått ekonomin att gå ihop, majoriteten hanterar då detta med egna sparade pengar. Trots tillgången till en buffert är det ändå en tredjedel av hushållen som oroar sig för sin ekonomiska situation varav kvinnor är överrepresenterade.

Över 40 procent (44 procent) känner att de på grund av sin ekonomiska situation inte kommer att uppnå de saker man vill i livet. Givetvis beror detta inte enbart på de egna ekonomiska förutsättningarna utan även var man befinner sig i livet och vilka förväntningar man satt upp. Men om ekonomin känns hopplös, kan i många fall ökad kunskap göra skillnad. Ekonomi handlar i grunden om att hushålla med begränsade resurser och att då förbättra sina färdigheter inom området, kan bidra till måluppfyllelsen.

För att ta sunda ekonomiska beslut behövs en kombination av ekonomisk medvetenhet, kunskap, erfarenhet, självförtroende och engagemang. Även beteenden och attityder påverkar. Det är viktigt att vi har med oss i det fortsatta arbetet med finansiell folkbildning.

Om undersökningen

För att få en internationell jämförelse är undersökningen baserad på frågor från OECD INFE (International network on financial education). Den internationella jämförelsen pågår under 2023.

Svaren kommer från drygt 1 000 representativt utvalda svenska hushåll som besvarat frågorna dels via en postal inbjudan, dels via befintlig webpanel

Undersökningen genomfördes av undersökningsföretaget Origo Group på uppdrag av Finansinspektionen under november-december 2022.

En fullständig presentation av resultaten finns på [fi.se](https://www.fi.se).